

Valtuustoaloite hulevedet hallintaan virheet korjaamalla

KHALL 21.03.2023 § 53

307/00.02.00/2023

KHALL 1.3.2022 § 51

Kunnanjohtaja

Hallintosäännön 18 luvun 2 §:n mukaan kunnanhallituksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle sen toimivaltaan kuuluvista aloitteista ja niiden johdosta suoritetuista toimenpiteistä. Valtuusto voi samalla päättää, mitkä aloitteista on loppuun käsitelty.

Kuntalaissa ei säädetä valtuutetun tai muun luottamushenkilön aloiteoikeudesta. Valtuutettu saa vireille asioita tekemällä valtuusto aloitteen.

Kuntalain 23 §:n mukaan valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettut toimenpiteet.

Seuraava kesken oleva aloite tuodaan nyt käsittelyyn:

Valtuustoaloite Antti Kela

"Hulevedet hallintaan virheet korjaamalla

Sotkamon kunnassa on keskusta rakennettu harjujen väliseen suppaan, aron päälle. Ympäristöstä valuvat ja hiekkaharjuja myöten tulevat vedet pitävät pohjaveden torin seudulla luontaisesti ylhäällä.

Kainuun Tien varteen on aikoinaan kaavoitettu kylän liikekeskus. Kiinteistöjen omistajat olivat valistuneita sota-ajan jälkeen aina 70-luvulle saakka, jolloin suurin osa rakennuksista valmistui. Lattiapinta kellarissa oli metrin verran ympäröivän maanpinnan alapuolella. Liikehuoneistoihin joutui kiipeämään portaita pitkin pari metriä.

Myöhemmin Kajaani-Kuhmo välisen maantietä aiottiin ja tasausviivaa nostettiin usempaan kertaan. Samoin torin kohdalta kerättiin pitkospuut pois ja lopetettiin luonnon heinän niittäminen. Pöllyvaarasta ajettiin 1.5 metriä kiviaineksia korottamaan pintaa ylös.

Pohjaveden ja ennen kaikkea sade- ja sulamisvesien keräys ja johdattaminen jäi mitoitukseltaan sekä kantavuudeltaan heikosti suunnitellusti ja toteutetuksi. Ely-keskus hoitaa omien vesien keräyksen liian pienellä mitoituksella. Kunnan omistamista verkostoista ja kaduilta purkautuu lisää vettä. Toinen vierittää toiselle vastuun, kokonaisuuden hallinta puuttuu.

Ilmasto muuttuu ja sen mukana pitäisi muuttua myös mitoitus vesien hallinnassa.

Kesäkuussa 2021 tuli vettä kirkonkylän alueella paljon lyhyellä ajalla. Seurauksena torin ympäröivissä kiinteistöissä tuli vesivahinkoja. Akkonientie- Saaritie alueella sekä Tiilikangas ja Makkosenmäki oli vesivahingolle altistunutta aluetta. Osaan kiinteistöistä tuli vesivahinko, mutta useaan jätevesi vahinko. Sadevedet pääsevät siis jäte viemäristöön ja tulevat sieltä kiinteistöjen lattia kaivojen kautta sisätiloihin. Aloitteen kirjoittajana en näe muuta vaihtoehtoa, kuin rakentamisaikana on johdettu hulevedet jäteviemäriin.

Miten kunta korjaa virheet? Miten me saadaan verkosto valumavesille, minkä toimivuuteen me voidaan luottaa?

Miten asia korvataan niille kiinteistön omistajille, jotka eivät saaneet korvauksia vahingosta vakuutusyhtiöltä?

Mikäli asiaa ei ratkaista kunnan ja Ely-keskuksen kanssa pikaisesti, kuka uskaltaa rakentaa Sotkamon keskustaan uusia rakennuksia?"

Sotkamossa

Antti Kela
valtuutettu

Aloitteen käsittely:

Tekninen johtaja

Yleistä hulevesien hallinnasta ja rankkasateista.

Kesäkuussa 2021 sattui juuri ennen juhannusta rankkasade, joka kasteli pääosin Sotkamon keskustaaajamaa sekä Ylikylän/ Pappilanpellon aluetta. Sadetta tuli arviolta yli 100 mm 2 tunnin aikana, kun normaali kuukauden sademäärä on vain puolet tästä määrästä. Sade kohdentui myös erittäin pienelle alueelle, lähinnä Sotkamon keskustaaajamaan ja esimerkiksi Kuolasalmen virallisessa mittauspisteessä oli sadetta mitattu ko. vuorokauden aikana vain reilut 30 mm.

Rankkasateesta johtuen tulvivat hulevesiviemäreiden lisäksi myös jätevesiviemärit, koska sadevesiä pääsee jätevesiviemäriin sekä kansistojen että huonokuntoisten betonisten putkistojen/betonirengaskaivojen kautta. Joillakin alueilla on myös johdettu salaoja- ja kattovesiä jätevesiviemäriin, alueilta puuttuvien hulevesiviemäreiden takia. (esim. Makkosenmäki)

Keskustan hulevesiviemärit on suunniteltu 1990 luvun alussa silloisten suunnitteluohjeiden mukaisesti. Hulevesiviemäreiden rakentaminen on toteutettu yhteistyössä silloisen Tielaitoksen (nyk. ELY-keskus) kanssa, joka hallinnoi ja kunnossapitää Kainuuntien tiealuetta ja siihen liittyviä hulevesiviemäreitä/kaivoja.

Keskusta-alueen hulevedet puretaan Pirttijärveen pääosin Torikadun alla kulkevan \approx 400 mm muovisen purkuputken välityksellä. Tähän putkeen ohjataan hulevesiä Keskuskadun liittymäalueen ja Torikadun liittymäalueen väliseltä Kainuuntien tiealueelta sekä Harjukadun ja Kangaskadun liittymäalueilta kuten myös em. väliin sijoituvilta tienvarren tonteilta.

Putkistojen mitoitus alueella perustuu kuntaliiton ohjeeseen silloisten (v. 1990) oletettujen rankkasateiden mukaisesti. Alueella satava vesi päätyy kaivoihin/putkistoihin välittömästi, koska alueella on paljon kattopintaa sekä kestopäällystettyjä piha- ja tiealueita. Mikäli sadetta kertyy poikkeuksellisen paljon, kansistojen imukyky ja putkikapasiteetti eivät välttämättä riitä kaikkien vesien yhtäaikaiseen poisjohtamiseen, jolloin vesipinta nousee kaduille ja piha-alueille. Jos esim. tontilla on vain yksi ritiläkantinen sadevesikaivo, sen kansisto ei pysty ottamaan vastaan kerralla kaikkea päällystetyltä piha-alueelta ja katolta tulvivaa vettä, jolloin vesi voi nousta korkealle ja päätyä esim. kellaritiloihin, vaikka runkoputkistossa kapasiteettia vesien johtamiseen olisikin.

Keskustaajama on aikanaan rakennettu suhteellisen alavalle paikalle, jolloin riittävän suurten kaltevuuksien rakentaminen putkilinjoihin ei ole mahdollista. Kesäaikaan järvien vesipinnat ovat korkeimmillaan, jolloin keskusta-alueen tiepinnat ovat ainoastaan 2 - 2,5 m järvivedenpinnan yläpuolella. Voimakkaammin kalteva putki välittäisi suuremman vesimäärän. Putket on lisäksi rakennettava riittävään syvyyteen routimisen ja talviaikaisen jäätyksen estämiseksi.

Todettakoon vielä, että n. 30 vuotta sitten suunniteltu ja rakennettu hulevesijärjestelmä on toiminut vähintäänkin tyydyttävästi ja viimekesäisen rankkasateen todennäköisyys on erittäin pieni. Järjestelmän uudelleen suunnittelu ja rakentaminen tarkoittaisi koko keskusta-alueen tiestön ja piha-alueiden auki repimistä ja arvioitu korjauksen hinta olisi todella korkea.

Jätevesiviemäriverkkoa ollaan uudistamassa kaavatiestön perusparannushankkeiden yhteydessä. Vanhat vuotavat betoniset jätevesiviemäriputket ja -kaivot vaihdetaan uusiin muovisiin, jolloin sulamis- ja vuotovedet jäävät pois kuormittamasta jätevesiverkostoa. Myös hulevesiviemäreitä rakennetaan tierakenteiden uusimisen yhteydessä, jolloin saadaan myös turhia vesiä ohjattua oikeisiin paikkoihin jätevesiviemäreiden sijaan.

Tämä työ on pitkäjänteistä ja peruskorjattavaa viemäriverkkoa riittää nykyisellä korjaustahdilla ainakin seuraavaksi 10 vuodeksi. Todettakoon, että jo nykyisellään viimeisten 5 vuoden aikana tehdyt saneeraustoimenpiteet ovat vähentäneet jätevedenpuhdistamolle tulevaa vesimäärää n. 20 %. Putkistojen ja kaivojen uusimisella on siis myös käyttötalousmenoja pienentävä vaikutus. Lisäksi hankkeiden yhteydessä on rakennettu hulevesiverkostoa ja rakennettu ns. ylivuotoputkia, joilla pyritään varautumaan tulvimistilanteisiin.

Edellä mainittuun viitaten voidaan todeta, että Sotkamon kunta on parantanut toimenpiteillään merkittävästi myös tulvimiseen liittyvää varautumista. Lisäksi kunta on teettänyt erilliskartoituksia nykyisen hulevesiverkoston toimivuudesta verkostossaan ja esittänyt myös ELY-Keskukseksi vastaavia toimenpiteitä oman verkostonsa osalta. Saamiemme tietojen mukaan ELY-Keskus kuvaa oman hulevesirunkonsa vuoden 2022 kesän aikana.

Tulvimistilanteessa toimiminen

Mikäli kiinteistöissä tapahtuu tulvimisvahinko on toimivaltainen viranomaisen pelastuslaitos. Pelastuslaitos yleensä pyrkii poistamaan hulevedet kiinteistöstä ja tämän jälkeen kiinteistön omistaja on yhteydessä omaan vakuutusyhtiöön. Vakuutusyhtiöön yhteydenoton jälkeen käynnistyy ns. vahinkokartoitus, jonka perusteella vakuutusyhtiö tekee korvaus- tai korvaamattajättämispäätöksen. Tämän jälkeen kiinteistön omistajalla on mahdollisuus hakea kunnalta korvausta, mikäli katsoo että kunta on asiassa korvausvelvollinen. Asian vireille tulon jälkeen, kunta on yhteydessä omaan vakuutusyhtiöön ja vakuutusyhtiön päätöksen jälkeen asia voi edetä ympäristö- ja teknisenlautakunnan käsittelyyn.

Vahingonkorvausvastuut tulvimistilanteissa

Vesihuoltolain (119/2001) 6 §:n nojalla kiinteistönomistaja vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan kuin vesihuoltolaissa ja muussa laissa säädetään. Lisäksi vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa vesihuoltolain 13 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Vastaavasti vesihuoltolaitos vastaa omista verkostoistaan ja laitteistaan. Tämä vastuunjaon periaate oli voimassa myös vesihuoltolakia edeltäneessä laissa yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista (982/1977), joka tuli voimaan vuonna 1978. Sotkamon kunnan vesilaitoksen näkemyksen sekä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kiinteistön suojaaminen viemäritulvilta kuuluu lähtökohtaisesti kiinteistönomistajalle. Myös ennen yleisiä toimitusehtoja vesihuoltolaitosten yleisissä määräyksissä oli yleensä padotuskorkeuden alapuolella olevien viemäroityjen tilojen suojaamista koskevia ehtoja. Yleiset määräykset perustuivat lakiin yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista, joka edelsi vesihuoltolakia. Asetus kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistoista (1047/2017) tuli voimaan 1.1.2018. Asetus korvasi rakentamismääräyskokoelman osan D1 (kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistot, 2007). Kumpikin edellä mainituista koskee sellaista kiinteistöä, jolla on tehty säädöksessä tarkoitettuja rakennus-, korjaus- tai muutostöitä sen voimaantulon jälkeen. Asetuksessa, samoin kuin sitä edeltäneessä D1:ssä, edellytetään viemäriveriesien pumppausta, kun viemäripiste sijaitsee padotuskorkeuden alapuolella.

Padotuskorkeudella tarkoitetaan asetuksessa rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoista hyväksytyä tasoa, johon saakka vedenpinta saa

viemärissä enintään nousta liittyneen kiinteistön kohdalla, Kiinteistöllä on ilmeinen tulvariski, kun viemäripisteitä on sijoitettu padotuskorkeuden alapuolelle. Korvausvastuun kannalta ratkaisevana on yleensä pidetty, onko kiinteistöllä viemäroity padotuskorkeuden alapuolisia tiloja ja onko niitä suojattu viemäritulvilta. Runkoviemäriin satunnainen tukkeutuminen on aika ajoin esiintyvä olosuhde, jota silmällä pitäen tulvimiseen varaudutaan. Padotuskorkeutta koskevia ohjeita ja suosituksia on ollut jo vuoden 1969 RVV -käsikirjassa. (Kts. Turun hovioikeuden tuomio nro 1303, 20.6.2013). Niillä on siis pitkät perinteet ja tunnustettu asema. Yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain 11 §:n nojalla vesihuoltolaitokset saivat antaa yleisiä määräyksiä laitokseen liittymisestä ja sen käytöstä. Yleisissä määräyksissä oli mukana myös padotuskorkeutta koskevia ehtoja. Padotuskorkeutta koskevia ehtoja voidaan pitää vesihuollossa tarpeellisina ehtoina vesihuoltolaitoksen yleisissä toimitusehdoissa. Padotuskorkeus määritellään, koska kiinteistöllä, joiden viemäreiden liitoskohdat kaivoihin (viemäripisteet) ovat padotuskorkeuden alapuolella, on ilmeinen tulvimisriski. Padotuskorkeus määrittää sen turvallisen tason, jolle veden pinta saattaa nousta kunkin kiinteistön kohdalla.

Sotkamon kunnan vesihuoltolaitoksen yleisten toimitusehtojen kohdassa 3.2 sanotaan, että mikäli liittyjä viemäroity padotuskorkeuden alapuolisia tiloja, laitos ei vastaa viemäritulvasta mahdollisesti aiheutuvasta haitasta tai vahingosta. Lisäksi Sotkamon kunnan vesihuoltolaitoksen yleisten toimitusehtojen kohdan 8.8 mukaan kiinteistökohtaisten viemäritulvien estämiseksi asiakkaan on suojattava padotuskorkeuden alapuolella olevat viemäroidyt tilansa. Suojaaminen on lisäkeino, jolla torjutaan viemäritulvavahinkoja.

Sotkamon taajamaan voi rakentaa uusia kiinteistöjä turvallisesti, kun huomioi ns. padotuskorkeuden. Käytännössä siis ko. korkeuden alapuolisia tiloja ei tulisi viemäroidä. Toki on muistettava, että nykyrakentamisessa rakennusten korkeusasemat määrittyvät usein muutoinkin sellaisiksi, että tulvimisongelmaa ei ole.

Todettakoon, että Sotkamon kunnan virkamiehillä ei ole tiedossa toimenpiteitä, joilla Sotkamon taajamassa olisi nostettu kadun tasausviivaa aloitteessa mainitun 1.5 metriä. Viimeksi Kainuuntieellä toteutettu tierakenteen uudistaminen (1990) toteutettiin silloisten liikerakennusten kulkuyhteyksien korkeustasojen mukaisesti. Samoin meneteltiin Kainuuntiehen liittyvien kunnan kaavakatujen kanssa.

Lisätietoja asiasta antaa vesihuoltoinsinööri Aarno Konka, puh. 044 750 2325 tai aarno.konka@sotkamo.fi ja tekninen johtaja Harri Helenius, puh. 044 750 2491 tai harri.helenius@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää esittää kunnanvaltuustolle, että edellä esitelty vuoden 2021 lopussa kesken oleva aloite on asianmukaisesti käsitelty ja on annettu riittävä selonteko asiaan liittyen.

Kunnanhallitus

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Merkittiin, että tekninen johtaja Harri Helenius oli asiantuntijana asian käsittelyn aikana ja poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

Otteet

Kunnanvaltuusto

KVALT 28.3.2022 § 23

Päätös

Merkittään, että tämän asian käsittelyn yhteydessä kuultiin tekninen johtaja Harri Heleniusta ja vesihuoltoinsinööri Aarno Konkaa.

Valtuutettu Antti Kela esitti valtuutettujen Osmo Polvisen, Sami Kilpeläisen ja Jarmo Huttusen kannattamana aloitteen palauttamista takaisin kunnanhallitukselle ja edelleen ympäristö- ja tekniselle lautakunnalle.

Kunnanvaltuusto hyväksyi yksimielisesti valtuutettu Kelan esityksen aloitteen palauttamisesta takaisin kunnanhallitukselle ja edelleen ympäristö- ja tekniselle lautakunnalle.

Antti Kelan esitys aloitteen palauttamisesta takaisin hallitukselle ja edelleen tekniselle lautakunnalle, liite.

Merkittään, että kunnanvaltuuston I varapuheenjohtaja Unto Väisänen siirtyi kokouksessa etäyhteyteen klo 18.45.

Otteet

Kunnanhallitus

Ympäristö- ja tekninen lautakunta

Aloitteen toinen käsittely:

Tekninen johtaja

Sotkamon kunnan tekniset palvelut on teettänyt kesän/syksyn 2022 aikana Ramboll Finland Oy:n toimesta keskustaajaman hulevesiselvityksen, joka kattoi myös ns. Tiilitörmän alueen. Lisäksi vuosien 2021 ja 2022 on jatkettu vesi- ja viemäriverkon saneerauksia, uusien myös hulevesiverkostoa. Käytännössä mm. tiilikankaan alueella on tehty poikkeuksellisia sadantoja varten ylimääräisiä purkuputkia, joista tulvatilanteissa pääsee vesiä valumaan maastoon.

Nykyisen hulevesiverkoston toimintakykyä ”testattiin” elokuussa 2022, jolloin rankkasateiden aikana virallisen Tuhkakylän mittauspisteen mukaan sadanta oli yli 43mm ja epävirallisen tiedon mukaan keskustaajamassa yli 50mm vuorokaudessa. Kyseisen rankkasateiden aikana ei tulvimista kiinteistöihin tapahtunut. Hulevesiselvityksen mukaan varautumista äärimmäisiin tilanteisiin voidaan parantaa suurentamalla Kainuuntien ja

Urheilukadun hulevesiviemärikokoja. Käytännössä edellä mainitut mahdolliset toimenpiteet edellyttävät yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan ELY-Keskuksen kanssa, koska Kainuuntien hulevesiverkoston runkolinjan omistaa ko. taho. Lisäksi hulevesiselvityksessä esitetään mahdollisen maanalaisen viivytysaltaan rakentamista sekä toissijaisina toimenpiteinä erilaisten viherrakenteiden rakentamista keskustajamaan.

Hulevesiselvityksessä mainittujen toimenpiteiden toteuttamiset ovat varsin mittavia hankkeita ja edellyttävät yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan ELY-Keskuksen kanssa. Lisäksi mahdolliset toteuttamiset vaativat tulevien vuosien talousarvioiden ja suunnitelmavuosien käsittelyn. Pienempiä hulevesiverkoston parantamistoimenpiteitä tehdään vuosittain mm. katuhankeiden yhteydessä sekä erillishankkein teknisten palvelujen omana työnä.

Lisätietoja asiasta antaa tekninen johtaja Harri Helenius, puh. 044 750 2491 tai harri.helenius@sotkamo.fi

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Kunnanhallitus päättää esittää kunnanvaltuustolle, että edellä esitelty vuoden 2022 lopussa kesken oleva aloite on asianmukaisesti käsitelty ja on annettu riittävä selonteko asiaan liittyen.

Kunnanhallitus
Päätös

Kunnanhallitus päättää tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Merkittiin, että tekninen johtaja Harri Helenius oli asiantuntijana asian käsittelyn aikana ja poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

Otteet

Kunnanvaltuusto
